

נוג'יון למערכת

על סוחר העצים

ר' פתחיה מענקין מחרסון

בגליונות האחרונים דנו אודות זהותו של החסיד ר' פתחיה, בקשר לסיפור הידוע אודות סוחר העצים ונרות חנוכה, ומודפס גם בספרי "רבותינו נשיאינו", ור"ש קראוס כותב "כי שם המשפחה "מענקין" היא תוספת "ספרותית" של המעבד".

רציתי להבהיר: החסיד ר' פתחיה מענקין היה סוחר בעצים והתגורר תקופה מסויימת בעיר חרסון. הוא היה בן דודו של הרב פתחיה מענקין, אביו של הרב משה צבי נריה. אביו של הרב נריה נולד בפולטבה ולמד בליובאוויטש! הוא למד בחברותא עם החסיד הרב יעקב מסקאליק מזורביץ הי"ד. לאחר שלמד כשנה בליובאוויטש, הוא עזב ונסע ללמוד בישיבה מתנגדית, ומשם הוא נסע לפולין, שם התחתן וחזר לשמש ברבנות ברוסיה הלבנה.

אגב שני הפתחיה מענקין, החסיד מחרסון ואביו של הרב נריה, הם בני דודים של הרה"ח ר' סענדר מענקין (חותנם של הרה"ח ר' רפאל ווילשנסקי והרה"ח ר' יהושע דברווסקי), ואחותו מרת מלכה ליפסקר אם "שבט ליפסקר" בארה"ק, ילידי העיר פולטבה. הרי שיש למענקין קשר לחב"ד.

תוכן כל הנ"ל שמעתי לפני שנים אחדות ממר יוסף מענקין, אחיו של הרב נריה.

יוסף יצחק קמיניצקי

כפר חב"ד

בשולי הדברים:

ידועים דברי כ"ק אד"ש למחברי ספרים שרצוי להוסיף (בסוף הספר וכיו"ב) רשימת מקורות, וחבל שהדבר שלא נעשה בספר הנ"ל. לפי המתחדש כאן ששם המשפחה נוסף בספר על-פי עדות בן משפחה, מעניין מדוע הושמט ממנו שם עירו (שהוזכרה במקור, בספר "שמועות וסיפורים")... ומעניין עוד יותר, שהרב פרלוב ע"ה, יליד אותה עיר

ועפ"ז מובן שגם בדבר שנתבשל כבר, אע"פ שהוא לח וקר ובמילא יש בו איסור בישול, מ"מ אין איסור ליתנו בכלי שני, כיון שאינו נראה כמבשל, שהרי רואים שזוהי תמצית תה מבושלת (ובמכ"ש מתבלין). וכן לא שייך כאן הטעם של קלי הבישול, שהרי עלי התה והמים נתבשלו כבר.

וראיה לדבר מסוף הי"ב הנ"ל שדיבר שם על האיסור ליתן דבר אפוי בכלי שני, ולא נתן שום רמז קל שגם דבר מבושל לח וקר אסור ליתנו בכלי שני. ועוד ראיה מסידור אדה"ז ב"הלכתא רבתיא לשבתא", שלאחר שחידש שדבר הנימוח דינו כדבר לח, כתב רק שלכן אסור לערות מכלי ראשון על צוקר, אבל לא אסר ליתן הצוקר בכלי שני, כי פשוט שכל האיסור של כלי שני הוא רק בדבר "שלא נתבשל" כלשונו בסי"א שם. (והסברא שכאילו צוקר הוא "תבלין" ולכן לא אסר ליתנו בכלי שני, פשוט שאין הדבר כן, כי "תבלין" הוא דבר שאין צריך אותו מצד עצמו, וכל ענינו הוא רק ליתן טעם במאכל אחר (כגון "שום" שבשוי"ע שם, שלאחר שנתן טעם במאכל אפשר לזרוק אותו), משא"כ הסוכר שהוא מאכל שצריך אותו לבריאות ואינו עשוי רק "למתק הקדירה". אבל גם לו יהי כן שהסוכר דינו כתבלין, הרי אדרבה, היה לאדה"ז בסידור שם ליתן דוגמא אחרת, לא של תבלין, ולחדש שאסור ליתנו גם בכלי שני. ומוכח שאין שום איסור ליתן דבר מבושל לח וקר בכלי שני.

אלא שהקשו לי ממש"כ הגרא"ח נאה ז"ל ב"קצות השלחן" סימן קכד ב"בדי השלחן" סקל"א וז"ל: "והנה כתב אדמו"ר הצ"צ לשפוך על הסענס מכלי שני, ולא כתב בפשיטות שישפוך המים חמים מהכ"ר לתוך הכוס דהוי כלי שני, ואח"כ יתן לתוכו הסענס (וכמ"ש המשנ"ב דרך זה), דכמה פעמים המים חמין הרבה וכחום האמבטי, וכלי הצ"צ הנ"ל, ואסור לתת צונן מועטים למים שהם חמין הרבה אפילו בכלי שני, כמו שכתבתי

שחקר בסיפור זה, לא הכיר את סוחר העצים הנ"ל, ואילו הסוחר פתחיה שאותו כן הכיר משם (ומציין את שם גיסו) – מופיע ברשימת הרב בזלוב ע"ה (בסמוך לגיסו הנ"ל) תחת שם משפחה אחר...

שמואל ק.

עוד בענין הכנת כוס תה

בשבת קודש

בגליון "בית משיח" לפני ג' שבועות, כתבתי בענין הכנת כוס תה בשבת קודש, שאין סיבה לאסור הכנסת תמצית התה בתוך כוס של מים רותחים, שהיא כלי שני, כיון שמלשון אדה"ז בשו"ע או"ח סימן שיח סי"א וסי"ב משמע, שרק דבר שלא נתבשל לגמרי אסור ליתנו בכלי שני, משא"כ בתמצית תה שהעלין והמים כבר נתבשלו, הנה אף אם התמצית קרה (ובמילא יש בה איסור בישול ככל דבר לח שנצטנן לגמרי), מ"מ מותר להכניסה בכלי שני.

ומאחר שהגיעו אלי כמה שאלות בענין זה, אבקש מהמערכת לאפשר לי לפרט בזה יותר:

דנה אדה"ז כתב שני טעמים למה שמחמירים שלא ליתן שום דבר בכלי שני (אע"פ שיכלי שני אינו מבשלי"). הטעם הראשון בסי"א שם "מפני שנראה כמבשלי", שלכן יש בזה איסור מדברי סופרים. והטעם השני בסי"ב "מפני שיש דברים רכים שמתבשלים גם בכלי שני, ואין אנו בקיאים בהן.. ויש להחמיר בכלי שני", ועפ"ז יש כאן חשש איסור דאורייתא. והנה מפורש שם שב"תבלין" שלא נתבשל כלל אין איסור להכניסו בכלי שני רותח, כיון שלא שייכים בו ב' הטעמים הנ"ל: א. "דאינו נראה כמבשלי" כיון "שהתבלין עשויין למתק את הקדירה", ב. שבדאי אין התבלין מקלי הבישול שהרי "התירו חכמים בפרוש ליתנם בכלי שני".

בפנים (ב"קצות השלחן") ס"י. וא"כ הרי מפורש בדברי הגרא"ח נאה ז"ל שאסור ליתן תמצית תה לכוס שהיא כלי שני, אם המים שבתוכה חמים מאד. והרי בכל פעם שממלאים כוס מהדוד של המים הרותחים, גם המים שבכוס חמים ביותר, ואיך התרתי בפשטות ליתן התמצית בכוס.

אמנם באמת כשנעיין בשו"ע אדה"ז לא נמצא כלל חידוש זה, שכאשר המים שבכוס הם חמים מאד, יהיה דינם כאמבטי. וגם בחומרות שהוסיף על הלכות ביטול ב"הלכתא רבתא לשבתא" לא רמז מזה כלום. ומה שכתב הגרא"ח שה"צמח צדק" נקט בלשונו שהמים חמים כחום האמבטי, הרי המעיין ב"צ" יראה שהוא מדבר על מים שבכלי ראשון שעליהם אמר שחומם כחום האמבטי, ולכן אסר לערות מהם על משקה הטייא, אבל לא נזכר כלל בדבריו שכלי שני רותח דינו ככלי ראשון מדין האמבטי.

והנה חומרא זו שכתב הגרא"ח דכלי שני רותח "שהיד נכוית בו" דינו ככלי ראשון, מקורה ב"חיי אדם" (כלל כ' ס"ד), וזהו נגד דברי הבי"י יו"ד סק"ה שהתיר ליתן בכלי שני אפילו מעלה רתיחה. וגם הוא נגד פשטות לשון הגמרא שבת מ"ב: "כלי שני אינו מבשל", דמשמע בכל גווני, גם כשהמים חמים מאד. ואם היה חילוק בזה לא היה לגמרא לסתום בדבר הנוגע לאיסור תורה. ובפרט ע"פ דברי התוס' שם ד"ה ושמע מינה, שכתבו בטעם ההיתר של כלי שני, כי אין דפנותיו חמין ככלי ראשון ולכן הולך ומתקרר, וא"כ אין בזה חילוק בין יד סולדת בו ליד נכוית בו. וכן מפורש בריטב"א מ"ב. ד"ה אבל נותן. (ומה שהביא החיי אדם בספרו "שערי צדק" פ"ב ראה לדבריו מהרמב"ם הלכות מעשרות פ"ג הט"ו, כבר תירץ זה ברדב"ז על הרמב"ם שם). וגם החזו"א (או"ח סימן נב סק"ט) שהביאו לחיי אדם וחשש לדבריו, סיים: "וימיהו

מעיקר הדין נראה דאין איסור בכלי שני אפילו היד נכוית, כיון דלא הזכירו זה הפוסקים הרי"ף הרמב"ם והרא"ש וטושי"ע. ואף אנו נאמר כנ"ל, דמכיון שלא הזכיר אדה"ז חומרא זו בשו"ע, הרי בודאי שאין לנו להחמיר בחומרא שחידש החיי אדם (ובפרט ע"פ השמועה שכתב חיבורו נגד שו"ע אדה"ז). וגם הגרא"ח נאה עצמו סיים שם: "מיהו ההיתר לתת הסענס לתוך הכוס אחרי שנתנו החמין לתוכו, מוסכם בכל האחרונים, ע"כ כשאין החמין רותחין הרבה, פשוט דמותר". הרי שגם הוא הודה שפשוט באחרונים להתיר גם ברותחין הרבה, ומימי החמיר בזה. ומאחר שאין ספק שחומרת הגרא"ח נאה היא רק ע"פ החיי אדם, ולא משום דס"ל שכן פוסק אדה"ז, על כן למעשה אין להחמיר בכך. ואולי גם על כך נאמר "כיון דנפיק מפומיה דרב".

שלום דובער הלוי וולפא
קרית גת

מרכז חב"ד העולמי לקבלת פני משיח

ברכות מאליפות

ברגשי גיל ושמחה נשגר בזאת את מיטב הברכות והאיחולים לידידנו הנעלה אהוב ונחמד על הבריות, מסור ונתון לעניני כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א ובעיקר בהפצת בשורת הגאולה

הרה"ח ר' **חיים** שי' הכהן **רייכמן**

לרגל בוא בתו היקרה **מירל** ברכה בקשרי השידוכין עב"ג

הת' הנעלה מבחירי התמימים **יוסף יצחק** שי' **הלפרין**

יהא רעוא קדם אבוהון דבשמיא ויהא זה הבנין לבנין עדי עד על יסודי התורה והחסידות

לנח"ר כ"ק אדמו"ר מה"מ שליט"א ויהווה נדבך נוסף בנישואין בין הקב"ה

וכנסת ישראל בגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממ"ש

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד